

Nota buurthuis- en opbouwwerk

“Samen bouwen aan buurthuis- en opbouwwerk”

Voorwoord

Voor u ligt de nota Buurthuis- en opbouwwerk van de gemeente Lelystad. Het buurthuiswerk is in Lelystad een belangrijk onderdeel van het sociaal cultureel werk. Buurtcentra zijn de accommodaties in de wijk waar binding en ontmoeting plaatsvindt. Hiermee dragen zij bij aan het behalen van sociale doelstellingen zoals het tegengaan van isolement en eenzaamheid.

In deze nota wordt beschreven wat de huidige situatie rondom buurthuis- en opbouwwerk is welke landelijke en lokale trends een rol spelen. Hierna worden de knelpunten beschreven die momenteel spelen op het gebied van buurthuis- en opbouwwerk. Deze knelpunten zijn onder andere in kaart gebracht door het bevragen van betrokkenen. Zo is er een startbijeenkomst georganiseerd waar buurthuisbesturen, welzijnswerkers en andere betrokkenen, inclusief raadsleden, met elkaar hebben gesproken over de volgende thema's:

- **Thema 1: De doorontwikkeling van de buurtcentra;**
- **Thema 2: Het vergroten van het bereik van activiteiten;**
- **Thema 3: Het vergroten van de actieve participatie;**
- **Thema 4: (Her-)ontwikkeling van het opbouwwerk.**

De uitkomsten van deze bijeenkomst zijn meegenomen in de uitwerking van de nota. Daarnaast is er een onderzoek gedaan naar de effecten van het sociaal cultureel werk. In dit onderzoek is gekeken naar de effecten van de maatregelen uit de vorige nota. Ook deze uitkomsten zijn verwerkt in de voorliggende nota.

In opdracht van het college is vervolgens deze kwantitatieve en kwalitatieve input omgezet in de thans voorliggende nota. Aan het eind van de nota worden voorstellen gedaan om de bestaande knelpunten te kunnen oplossen en daarmee het buurthuiswerk te versterken.

De maatregelen borduren enerzijds voort op het reeds in gang gezette beleid en anderzijds worden dwarsverbanden gelegd die momenteel nog niet voldoende (kunnen) worden benut. "Hiermee ligt er een stevig fundament voor de nabije toekomst. Maar mensenwerk bepaalt uiteindelijk wat er op het fundament tot stand wordt gebracht."

Lelystad, 5 oktober 2009
Het college van B & W

Inhoud

Voorwoord	2
Inleiding	4
De huidige situatie.	5
Buurtcentra	5
Opbouwwerk	5
Getroffen maatregelen.....	6
De effecten	6
Gewenste situatie	9
Landelijk.....	11
Lokaal.....	12
Knelpunten en oplossingen	13
1. Terugloop vrijwilligers.....	13
2. Toename ‘vergader’ druk bij buurthuisbesturen	13
3. Match tussen vraag en aanbod	13
4. Kwetsbaarheid aanbod 3D/SWOL	14
5. Slechte fysieke kwaliteit buurthuizen	14
6. Daling aantal buurthuisbezoeken in Kempenaar, Kogge, Gondel en Schouw.....	14
7. Beperkte openingstijden.....	15
8. Daling ontmoeting met burenen.....	15
Conclusies en aanbevelingen	16
Conclusies	16
Aanbevelingen.....	16
Bijlage 1: criteria m.b.t. het voortbestaan van buurtvereniging Het Palet.	19

Inleiding

Eind 2004 is de nota Sociaal cultureel werk en buurthuiswerk voor de periode 2005-2008 vastgesteld. In deze nota is een beschrijving gegeven van de stand van zaken rondom de thema's sociaal cultureel werk en buurthuiswerk. Aan de hand van deze beschrijving is een aantal voorstellen gedaan om het sociaal cultureel werk en buurthuiswerk in Lelystad op een hoger niveau te tillen. De looptijd van de nota Sociaal cultureel werk en buurthuiswerk is verstreken. Het is daarom tijd om de maatregelen, voortkomend uit de betreffende nota, te evalueren en een vervolg te geven.

Sociaal cultureel werk is een veelomvattend begrip waaronder meerdere beleidsterreinen vallen. Omdat er op verschillende onderdelen van het sociaal cultureel werk aparte beleidsnota's zijn/worden ontwikkeld is het niet nodig om een brede nota te schrijven. Er is bewust voor gekozen om focus aan te brengen op die onderdelen waar verbeteringen wenselijk zijn. Dit sluit goed aan bij de ontwikkelingen in Lelystad en de vorige nota sociaal cultureel werk en buurthuiswerk.

De afgelopen vier jaar zijn er door de gemeente keuzes gemaakt die van invloed zijn op het buurthuis- en opbouwwerk in Lelystad. Zo zullen er de komende tijd verschillende marktplaatsen voor de buurt ontstaan waar ook buurthuizen onderdeel van maken. De eerste marktplaats (in Lelystad Haven) is inmiddels een feit. De tweede (AtolPlaza) en derde (Hanzeborg) zijn in een ver gevorderd stadium. Daarnaast is er een fusietraject gestart waarbij enkele welzijnsinstellingen (3D, SWOL en Pluspunt) zullen samengaan in één brede welzijnsinstelling (BWI).

Deze nota draagt bij aan het behalen van de doelstellingen van de programmaliijn Binding en Ontmoeting. De twee belangrijkste doelstellingen van dit programma zijn:

- Het bevorderen van ontmoetingen en binding op buurt-, wijk- en stadsniveau;
- Het vergroten van de participatie van alle Lelystedelingen, van jong tot oud en allochtoon of autochtoon.

Het buurthuis- en opbouwwerk dragen in grote mate bij aan de twee bovenstaande doelstellingen. Buurthuizen moeten de plek zijn in de verschillende wijken waar mensen elkaar ontmoeten en waar men actief participeert aan verschillende activiteiten. Het opbouwwerk is voornamelijk gericht op groepen mensen die uit zichzelf weinig tot niet participeren in de samenleving. Omdat wij alle mensen in Lelystad willen laten participeren zullen deze moeilijke doelgroepen, zoals ouderen en allochtonen, meer moeten worden ondersteund.

Concrete doelen van deze nota zijn:

- het kwalitatief versterken van het activiteitenaanbod door middel van het verder ontwikkelen van de professionalisering van buurtcentra;
- het bereiken van meer mensen door een gevarieerder activiteitenaanbod in de buurtcentra;
- het vergroten van de participatie door inwoners van Lelystad door meer vraaggericht en 'outreaching' te werk te gaan.

De huidige situatie.

Buurtcentra

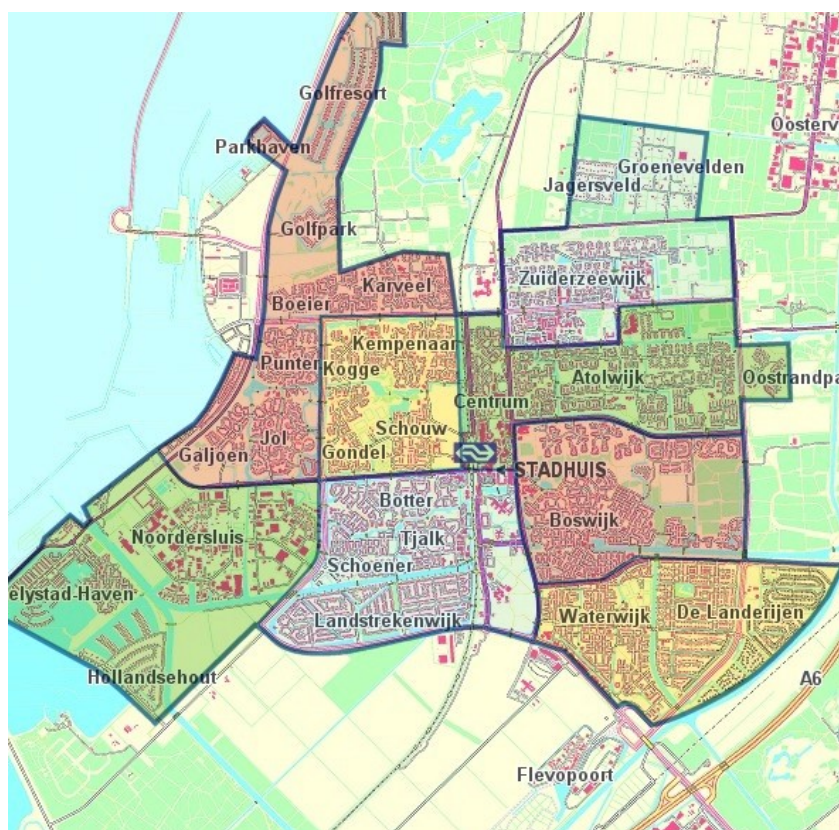
In Lelystad hebben we acht buurtcentra die als volgt zijn verspreid over de stad:

- noordoost drie buurtcentra: De Joon (Zuiderzeewijk), De Krakeling (Atol) en Het Palet (Atol);
- zuidoost twee buurtcentra: De Bever (Waterwijk) en De Brink (Boswijk);
- zuidwest één buurtcentra: De Windhoek (Lelystad Haven);
- noordwest twee buurtcentra: De Roef (Schouw) en De Dukdalf (Punter).

De Atolwijk is de enige wijk in Lelystad waar twee buurtcentra gevestigd zijn. Gezien de grootte van deze wijk functioneren deze twee centra goed naast elkaar.

In de wijken Botter, Tjalk, Schoener en Landstreken is geen buurtcentrum aanwezig.

Bewoners kunnen voor activiteiten uitwijken naar buurtcentrum de Roef (straks Hanzeborg).

We hebben in Lelystad één buurtvereniging (Het Palet), de overige buurtcentra zijn stichtingen. Alle buurtcentra hebben een bestuur dat volledig uit vrijwilligers bestaat. De gebouwen van de buurtcentra zijn in eigendom van de gemeente en worden om niet in gebruik gegeven aan de buurthuisbesturen. Jaarlijks ontvangen de buurthuisbesturen een exploitatiesubsidie waarmee ze de vaste lasten van het gebouw kunnen bekostigen en daarnaast activiteiten kunnen draaien.

Opbouwwerk

De functie van opbouwwerker bestaat officieel niet meer in Lelystad. In het verleden zijn opbouwwerkers actief geweest. Deze zijn, in de financieel moeilijke periode, wegbezuinigd. Met het verdwijnen van de opbouwwerkers is er een grotere taak bij vrijwilligers en

gemeentefunctionarissen komen te liggen. Omdat het aantal vrijwilligers terugloopt en de werkdruk van vrijwilligers toeneemt komen zij steeds minder toe aan opbouwwerkachtige taken. De vraag naar opbouwwerk neemt, zeker in moeilijke tijden, toe. Met name wijkconsulenten en projectleiders sociaal, in dienst bij de gemeente, die dagelijks in de verschillende wijken aanwezig zijn krijgen hierdoor te maken met dit type vraagstukken. Dit zorgt enerzijds voor een grote werkdruk en anderzijds voor conflictsituaties. Buurtbewoners komen met vraagstukken, bij de consulenten of projectleiders, die vragen om een onafhankelijke benadering. Buurtbewoners hebben dan ook recht op een objectieve benadering wat voor gemeenteambtenaren niet altijd mogelijk is.

Getroffen maatregelen

Zoals genoemd in de inleiding is eind 2004 de nota Sociaal cultureel werk en buurthuiswerk vastgesteld. De raad heeft besloten tot de uitvoering van het startscenario, concreet gaat het om de volgende maatregelen:

- Het aanstellen van twee (fte) sociaal cultureel werkers in het WOP 1 gebied;
- Het aanstellen van vier (fte) sociaal cultureel werkers in de rest van Lelystad;
- Het aanstellen van twee (fte) beheerders in het WOP 1 gebied;
- Het aanstellen van tweeëneenhalf (fte) beheerders in de rest van Lelystad.

Bovenstaande medewerkers zijn in dienst van de verschillende welzijnsorganisaties. Daarnaast heeft de raad besloten tot de verdere uitwerking van het groeiscenario met behulp van een uitbreiding van de professionalisering van het sociaal cultureel werk en buurthuiswerk.

In elk buurtcentrum vinden wekelijks ouderen- en kinderactiviteiten plaats uitgevoerd door respectievelijk de SWOL en 3D. Het kinderwerk is vanaf september 2008 uitgebreid met het huiskamerproject. Dit project wordt in de buurtcentra die aangesloten zijn bij de brede school aangeboden.

In elk buurtcentrum is een beheerder actief. Zes van deze beheerders zijn in dienst van Pluspunt vrijwilligerswerk en twee van hen werken op vrijwillige basis. De zes beheerders die in dienst zijn van Pluspunt zijn op grond van de ID regeling ingestroomd. Zij houden zich met name bezig met het klein onderhoud en de ontvangst van gasten.

De effecten

De getroffen maatregelen hebben geleid tot een uitgebreider aanbod van kinder- en ouderenactiviteiten in de acht buurtcentra. Daarnaast zijn de openingstijden van de buurtcentra ruimer geworden doordat er overdag een beheerder aanwezig is.

In de nota sociaal cultureel werk van 2004 is schematisch weergegeven wat de beoogde maatschappelijke effecten zijn waaraan het sociaal cultureel werk en het buurthuiswerk een bijdrage leveren. Om inzicht te krijgen in de effecten van de maatregelen uit deze nota is er begin 2009 een evaluatie van het sociaal cultureel werk gedaan.

<i>Effecten (outcome)</i>	<i>Indicatoren (en bron)</i>
<i>Vergroten zelfredzaamheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>(dalend) % huishoudens met laag inkomen (2 jaarlijks CBS)</i> • <i>(dalend) % met ABW (algemene bijstandswet) uitkering (jaarlijks afd. Soza)</i> • <i>(dalend) % NWW (niet-werkende werkzoekend) -ers (jaarlijks CWI)</i>

<i>Meer ontmoetingen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (hoger) % dat regelmatig contact heeft met 'vrienden' in de buurt en/of 'buren' (2 jaarlijks burgerpeiling leefsituatie) • 'sociale kwaliteit van de buurt'schaal (2 jaarlijkse burgerpeiling leefbaarheid en veiligheid)
<i>Meer binding</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (hoger) % dat zich medeverantwoordelijk voelt voor de leefbaarheid van de buurt (2 jaarlijkse burgerpeiling leefbaarheid en veiligheid) • (hoger) % dat 'gehecht' is aan de buurt (jaarlijkse burgerpeiling leefsituatie/leefbaarheid)
<i>Meer Participatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (hoger) % dat actief is de buurt te verbeteren (jaarlijkse burgerpeiling leefsituatie/leefbaarheid) • (hoger) % dat aan sport, cultuur, vrijwilligerswerk deelneemt (2 jaarlijkse burgerpeiling leefsituatie) • (lager) % dat zich sociaal geïsoleerd voelt (2 jaarlijkse burgerpeiling leefsituatie)
Resultaten (output)	Indicatoren (en bron)
<i>Vergroten zelfredzaamheid, meer ontmoetingen, meer binding, meer participatie,</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Hoger rapportcijfer bewoners over buurtvoorzieningen (jaarlijkse burgerpeiling leefsituatie/leefbaarheid) • Hoger % inwoners dat deelneemt aan sociaal-culturele activiteiten (2 jaarlijkse burgerpeiling leefsituatie) • Beter 'profiel' van deelnemers aan sociaal-culturele activiteiten ten opzichte van niet-deelnemers, wat betreft 10 effectindicatoren hierboven (2 jaarlijkse burgerpeiling leefsituatie) • Ook onder doelgroepen is er een beter 'profiel' van deelnemers aan sociaal-culturele activiteiten ten opzichte van niet-deelnemers, wat betreft 10 effectindicatoren hierboven (2 jaarlijkse burgerpeiling leefsituatie)

Hieronder staan per beoogd effect de opvallendste uitkomsten uit de evaluatie van het sociaal cultureel werk (2009).

Effecten (outcome)	Indicatoren	Uitkomst
<i>Vergroten zelfredzaamheid</i>	% huishoudens met een laag inkomen	Het aandeel huishoudens met een laag inkomen is gelijk gebleven t.o.v. vier jaar geleden. In de wijken Kustwijk en Lelystad-Haven is er wel een belangrijke daling van de lage inkomens. Ook de situatie van allochtonen en jongeren is verbeterd.
	% met ABW uitkering	Het aandeel inwoners met een bijstandsuitkering is de afgelopen vier jaar aanzienlijk gedaald (van 4,0% naar 2,8%). De daling geldt voor alle wijken en ook voor de doelgroepen jongeren en allochtonen.
	% NWW-ers	Het aandeel inwoners die ingeschreven staan bij het CWI als 'niet-werkende werkzoekend' is de afgelopen vier jaar aanzienlijk gedaald (van 7,8% naar 4,9%). De daling geldt voor alle wijken en ook voor de doelgroepen jongeren en allochtonen.

<i>Meer ontmoetingen</i>	% dat regelmatig contact heeft met 'vrienden' in de buurt en/of 'buren'	Sinds 2004 is er een lichte daling in het aantal ontmoetingen met burens te zien. Mensen beoordelen het sociale verkeer in hun wijk rond de 6,2. Dit is gelijk aan vier jaar geleden en geldt ook voor andere G30 steden.
	'sociale kwaliteit van de buurt'	De sociale kwaliteit van de buurt wordt door bewoners ongeveer gelijk beoordeeld als vier jaar geleden
<i>Meer binding</i>	% dat zich medeverantwoordelijk voelt voor de leefbaarheid van de buurt	Met name bij de inwoner van de Boswijk en onder 55+ers is er een stijging in het percentage dat zich medeverantwoordelijk voelt voor de leefbaarheid in de buurt. Het percentage onder de andere groepen blijft gelijk.
	% dat 'gehecht' is aan de buurt	Er zijn geen duidelijke trends te zien wat betreft het percentage inwoners dat gehecht is aan de buurt. Er is een stijging te zien in de Waterwijk en een daling in de Atolwijk. De overige wijken blijven nagenoeg gelijk.
<i>Meer Participatie</i>	% dat actief is de buurt te verbeteren	Het aandeel inwoners dat actief is in de buurt is tussen 2003 en 2007 in belangrijke mate gestegen. Vooral de participatie onder 55+ers is gestegen.
	% dat aan sport, cultuur, vrijwilligerswerk deelneemt	Sinds 2004 is het aandeel inwoners dat deelneemt aan cultuur, vrijwilligerswerk of sport in belangrijke mate gestegen. Met name op het terrein van sport en vrijwilligerswerk lijkt het aantal toegenomen.
	% dat zich sociaal geïsoleerd voelt	Er lijkt een lichte daling in het aandeel inwoners dat zich geïsoleerd voelt (van 35% naar 33%). Met name onder de doelgroepen 55+ers en allochtonen lijkt er een daling ingezet te zijn.
Resultaten (output)		
<i>Vergroten zelfredzaamheid, meer ontmoetingen, meer binding, meer participatie</i>	Hoger rapportcijfer bewoners over buurtvoorzieningen	Er is een lichte stijging te constateren in het gemiddelde rapportcijfer dat mensen geven voor de buurtvoorzieningen (6,4 in 2003 en 6,7 in 2007).
	% inwoners dat gebruik maakt van buurthuisvoorzieningen	Ten opzicht van 2004 is het aandeel inwoners dat gebruik maakt van een buurthuisvoorziening in 2007 licht gedaald (van 9% naar 8%). Met name in de wijken Kempenaar, Kogge, Gondel en Schouw is er een daling. In Lelystad Haven is er een stijgend percentage te constateren. In de overige wijken blijft het aandeel redelijk constant.

Wat opvalt is dat het aandeel inwoners dat deelneemt aan vrijwilligerswerk is toegenomen. Dit terwijl vrijwilligersorganisaties juist aangeven steeds meer moeite te hebben om voldoende vrijwilligers binnen te krijgen. Ook de buurtcentra geven aan dat zij steeds meer moeite hebben bij het vinden van voldoende vrijwilligers. De verklaring ligt er wellicht in dat het type vrijwilliger verandert. Mensen willen niet meer vastzitten aan een vrijwilligersbaan waaraan zij wekelijks tijd besteden. Mensen willen best wat doen maar dan het liefs incidenteel en voor korte periodes. In het buurthuiswerk is met name behoefte aan mensen die zich committeren aan een activiteit. Dit type vrijwilliger is steeds moeilijker te vinden.

Gewenste situatie

Het welzijn van inwoners is een voortdurend punt van zorg voor de gemeente. De vraag is hoe we de zelfredzaamheid van burgers kunnen waarborgen en hoeveel burgers hierbij steun moeten krijgen van de gemeente. Een groot deel van de zelfredzaamheid van burgers wordt bepaald door het hebben van een opleiding en betaald werk. Naast materiële aspecten zijn echter ook immateriële zaken van invloed zoals de lichamelijke en geestelijke conditie. De gemeente kan bijdragen aan de zelfredzaamheid door onder andere het verstrekken van uitkeringen maar ook het inzetten van welzijnswerk kan bijdragen aan het vergroten van de zelfredzaamheid van de burgers.

Uit het concept van de trendrapportage (2009) blijkt dat de leefsituatie van Lelystedelingen verbetert. De leefsituatie geeft aan hoe bewoners het op sociaal gebied doen. Er wordt onder andere gekeken naar sociale participatie en vrijetijdsactiviteiten. Ook ten opzichte van het landelijke cijfer scoort Lelystad op dit gebied goed.

Deze beleidsnota zal een bijdrage moeten leveren aan de doelstelling van de Wmo; het bevorderen dat mensen ‘meedoen’ in de samenleving (maatschappelijke participatie). Deze maatschappelijke participatie kent drie varianten:

1. Het volgen van een opleiding, betaald werk, lid zijn van een vereniging, het bezoeken van evenementen of culturele voorstellingen;
2. Het zijn van vrijwilligers of mantelzorger;
3. Mee vormgeven aan het beleid via inspraak en actief burgerschap.

Het buurthuis- en opbouwwerk heeft een relatie met de eerste twee varianten. In het beleidsplan Wmo (2009) wordt gesproken over het versterken van de “civil society” ofwel de verbindende samenleving. In een veerkrachtige samenleving zijn burgers lid van en werken samen in één of meer netwerken of verbanden. Denk hierbij aan: werk, familie, burens, sportverenigingen, muziekgezelschappen, scholen, kerken en moskeeën, buurthuizen, sociaal-culturele verenigingen, politieke partijen, wijkraden (actie)comités of een Wmo cliëntenraad. De verbindende samenleving is de optelsom van al deze organisaties en verbanden en meer nog hetgeen daarbinnen aan kracht in onze samenleving wordt gegenereerd.

De overheid moet en wil uitgaan van de eigen kracht van de burgers en de samenleving. De gemeente is op zoek naar wegen om dit lokale kapitaal ofwel de lokale verbindende samenleving verder te versterken. Daarbij wordt gekozen voor het stimuleren en faciliteren van de maatschappelijke krachten. Dat kan door:

- het realiseren van wervende wijkvoorzieningen in de vorm van het Marktplaatsconcept;
- bieden van gerichte ondersteuning bij burger- en be-(in-)woners initiatief via het wijkgericht werken;
- het stimuleren en ondersteunen van mantelzorg en vrijwilligerswerk via de beleidsnota's ‘Voor Elkaar’ en ‘Zorg voor Elkaar’;
- het bieden van informatie, advies en ondersteuning zodat de mensen de weg naar de voor hen relevante voorzieningen weten te vinden, via de marktplaatsen voor de buurt en Centra voor Jeugd en Gezin.

De uitdaging voor de gemeente zit hem in het op een dusdanige manier organiseren van de civil society dat meer mensen meedoen en minder mensen een beroep hoeven doen op individuele ondersteuning en het zorgen voor goed toegankelijke en bereikbare voorzieningen.

Het is zeker niet de bedoeling dat het initiatief bij de burgers wordt weggenomen en dat de gemeente optreedt als initiator. Het is juist de kunst om het initiatief bij de burgers te stimuleren en faciliteren. Buurtcentra spelen hierin een belangrijke rol. Zij moeten de podia zijn in de buurt waar bewoners terecht kunnen met hun initiatieven. Deze initiatieven moeten wel worden gestimuleerd en ondersteund. Hier ligt een rol voor een 'opbouwwerker' die in de wijken bewoners ondersteunt bij het realiseren van activiteiten of evenementen die aansluiten bij de vraag uit de betreffende wijk. Bewoners moeten daarin worden gestimuleerd om zelf actief te zijn bij het organiseren dan wel uitvoeren van deze activiteiten (op vrijwillige basis). Hierdoor wordt de betrokkenheid en binding vergroot. Naast de eigen initiatieven blijft er behoefte aan een aanbod vanuit (één) welzijnsstichting voor bepaalde doelgroepen (met name kinderen, jongeren en ouderen). Om het bereik van deze activiteiten te vergroten zal het aanbod beter moeten gaan aansluiten op de vraag uit de betreffende wijk. Dit betekent dat er wijkgericht te werk gegaan moet worden. Daarnaast zullen de wijkwerkverbanden moeten worden doorontwikkeld en versterkt.

In de ideale situatie zijn buurtcentra de plek voor buurtbewoners om elkaar te ontmoeten en actief bezig te zijn. Het zijn laagdrempelige voorzieningen midden in de verschillende wijken. De centra zijn fysiek goed bereikbaar en hebben een prettige uitstraling. Bij voorkeur zijn buurtcentra gevestigd in de buurt van scholen en andere wijkvoorzieningen. De ruimtes van buurtcentra kunnen multifunctioneel worden gebruikt. Het activiteitenaanbod in de buurtcentra is gevarieerd en aansprekend voor iedere doelgroep woonachtig in de betreffende wijk. Bij voorkeur worden de activiteiten begeleid door vrijwilligers en waar nodig vindt ondersteuning plaats door professionals. Hiervoor is een nauwe samenwerking met de brede welzijnsstichting (i.o.), scholen en andere maatschappelijke partijen noodzakelijk.

Zoals genoemd zullen de wijkwerkverbanden moeten worden doorontwikkeld en versterkt. Buurtcentra zijn een belangrijk onderdeel van deze samenwerkingsverbanden naast een faciliterende rol hebben buurthuisbesturen een belangrijke inhoudelijke inbreng op het gebied van bewonersbehoeften en het activiteitenaanbod.

Wanneer buurtcentra optimaal draaien dan kunnen wijkbewoners dagelijks terecht voor specifieke activiteiten dan wel voor ontmoeting. Het aantal ontmoetingen tussen wijkbewoners (buren) neemt hierdoor toe. In de gewenste situatie zullen wijkbewoners actief participeren. Enerzijds door deel te nemen aan activiteiten maar anderzijds door zelf actief te zijn in het organiseren dan wel begeleiden van activiteiten voor de buurt. De binding die inwoners hebben met de wijk of buurt waarin ze wonen zal hierdoor toenemen.

-Welzijn nieuwe stijl is vraaggericht: Je kijkt daarbij altijd naar de vraag achter de vraag;
-Welzijn Nieuwe Stijl gaat uit van de eigen kracht van de burger en zijn omgeving;
-In Welzijn nieuwe stijl ga je als dat nodig is direct op de problemen af, in welzijn nieuwe stijl passen geen kantoorklerken of bureaucraten.
-Welzijn Nieuwe Stijl is niet vrijblijvend. Je benoemt de problemen, je definieert de oplossing en je bent resultaat gericht.
-In Welzijn Nieuwe Stijl is er vooral ruimte voor de kennis en kunde van de professional. Hij of zij is streetwise. Dus je verstaat de taal van de straat.

Staatssecretaris Jet Bussemaker

Trends en ontwikkelingen

Buurthuiswerk is een onderdeel van het brede welzijnswerk. Met de inzet van welzijnswerk wordt geprobeerd het sociale leven van mensen te beïnvloeden en te reguleren. Omdat het welzijnswerk zeer gevoelig is voor trends en ontwikkelingen is het van belang om deze helder in beeld te hebben.

Landelijk

Wmo

De Wmo draagt er toe bij dat alle burgers kunnen participeren in de samenleving. Sinds de invoering van de Wmo in 2007 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering waarbij zij veel beleidsvrijheid hebben. Hierbij is het de kunst om de Wmo nadrukkelijk uit te werken als participatiewet en niet slechts als zorgwet.

Verdwijnen AWBZ

De verwachting is dat voormalig AWBZ cliënten de komende jaren steeds meer gebruik gaan maken van welzijnswerk. Met name de vraag naar ouderen- en maatschappelijk werk zal toenemen. De realisatie van doelen op deze terreinen komt door rijksbezuinigingen mogelijk onder druk te staan.

Preventieve inzet

Momenteel investeren rijk en gemeenten voornamelijk in corrigerende maatregelen (achteraf). De MO-groep (brancheorganisatie welzijn en maatschappelijke dienstverlening) adviseert om in te zetten op preventieve maatregelen. “Pay now or invest later”, preventief investeren levert uiteindelijk een kostenbesparing op doordat kostbare herstelmaatregelen veel minder nodig zijn. Met name in het jeugd- en jongerenwerk kunnen preventieve maatregelen getroffen worden.

Centrum Jeugd en Gezin

In alle gemeenten worden Centra voor jeugd en gezin opgezet. Ouders, kinderen, jongeren (tot 23 jaar) en professionals kunnen hier terecht met vragen over opvoeden en opgroeien. De centra bieden advies, ondersteuning en hulp op maat. De centra moeten samenwerking tussen allerlei partijen die zich bezighouden met jeugd bevorderen. Ook het welzijns-/buurthuiswerk (jeugd- en jongerenwerk) zijn hier onderdeel van.

Individualisering

De maatschappij individualiseert. Dit betekent dat mensen minder sociale contacten hebben waardoor sociaal isolement vaker voorkomt. Mensen leven op basis van eigen keuzes. Buurthuizen moeten fungeren als ontmoetingsplek zodat sociaal isolement kan worden tegengaan. Zelfredzaamheid en participatie zijn in wezen twee kanten van dezelfde medaille.

Terugloop aantal vrijwilligers

Het aantal mensen dat bereid is (wekelijks) vrijwilligerswerk te doen neemt af. Daarnaast verandert ook het type vrijwilligerswerk dat men wilt doen. Hierdoor is het voor vrijwilligersorganisaties steeds moeilijker om voldoende en geschikte vrijwilligers te vinden. Ook buurtcentra hebben te kampen met een tekort aan vrijwilligers. Zeker gezien de aangekondigde bezuinigingen is het belang van het hebben van voldoende vrijwilligers groot.

Lokaal

Ontwikkeling van marktplaatsen voor de buurt

In Lelystad worden in de verschillende wijken marktplaatsen voor de buurt gerealiseerd (zie nota maatschappelijk vastgoed). In de Atolwijk wordt op dit moment de eerste (grote) marktplaats gerealiseerd. De marktplaatsen moeten de voorziening worden in de wijk waar binding en ontmoeting plaatsvindt. Buurtcentra zijn onderdeel van deze ontwikkeling. De fysieke bundeling van voorzieningen kan een vliegwiel zijn voor de inhoudelijke samenwerking.

Brede scholen

Er zijn momenteel 22 brede scholen in Lelystad gerealiseerd, verdeelt over de verschillende wijken. De brede school is een samenwerkingsverband tussen organisaties die zich bezighouden met opgroeiende kinderen. Op dit moment zijn zes buurtcentra in Lelystad aangesloten bij een brede school verband. Hierbij is het de kunst om de participanten, in plaats van de gemeente, binnen de brede schoolnetwerken verantwoordelijk te maken voor de doorontwikkeling.

Brede welzijnsinstelling

Stichting 3D, Pluspunt Vrijwilligerswerk en Stichting Welzijn Ouderen Lelystad (SWOL) zitten in een fusietraject om te komen tot een brede welzijnsinstelling (BWI). De BWI moet op 1 januari 2010 een feit zijn. De huidige organisaties hebben allemaal een link met het buurthuiswerk. De buurtcentra zullen in de toekomst dan ook nauw moeten gaan samenwerken met de BWI. De BWI zal meer wijkgericht gaan werken waardoor de vraag van bewoners beter kan worden beantwoord.

Knelpunten en oplossingen

1. Terugloop vrijwilligers

Zowel de buurtcentra als de welzijnspartijen hebben te maken met een terugloop van het aantal vrijwilligers. Het is daardoor moeilijk om voldoende begeleiding bij activiteiten in te zetten. Met name bij de kinderactiviteiten is het van belang dat er voldoende begeleiding aanwezig is. Doordat het steeds moeilijker wordt om vrijwilligers te werven is het nodig om een grens te stellen aan het aantal deelnemers. Zowel de buurthuisbestuurders als de welzijnspartijen hebben niet de mogelijkheden om actief vrijwilligers te gaan werven.

Om ervoor te zorgen dat het aantal vrijwilligers toeneemt zal er actief moeten worden geworven in de wijk. Mensen lijken steeds minder vaak uit zichzelf op zoek te gaan naar vrijwilligerswerk. Daarnaast zijn mensen niet langer bereid om zich voor onbepaalde tijd te verbinden aan een vrijwilligersactiviteit. Het vrijwilligerswerk moet afgebakend zijn en passen bij de persoon. Het aanstellen van een opbouwwerker die wijkbewoners actief gaat benaderen kan het aantal vrijwilligers doen toenemen. Naast het werven van vrijwilligers zou deze persoon zich bezig moeten houden met het in beeld brengen van de behoeften die spelen in de wijk. Door de bewoners zelf te betrekken bij het activiteitenaanbod wordt de betrokkenheid en deelname vergroot.

tot 1960/65 ER BOVEN OP ▼
vertrouwen verplicht – gezag

tot 1980/85 ER NAAST ■■
vertrouwen vanzelfsprekend – identificatie

tot 2002 ER VANDAAN ◀▶
vertrouwen verondersteld - vraaggericht_

na 2002 ER OP AF

Jos van der Lans

2. Toename 'vergader' druk bij buurthuisbesturen

Er speelt in Lelystad een aantal ontwikkelingen dat de (vergader)druk van de buurthuisbesturen heeft doen stijgen. Zo is in een aantal wijken de brede school opgestart en zijn er plannen voor het ontwikkelen van marktplaatsen voor de buurt. Het belang van goed functionerende wijk/werkverbanden is door dit soort ontwikkelingen alleen maar toegenomen. De buurtcentra zijn hierbij een belangrijke partner. Het goed functioneren van wijk/werkverbanden hangt nauw samen met een goede communicatie. Weten wat er speelt in de wijk en wie waar mee bezig is, is cruciaal.

Om buurthuisbesturen te ontlasten en ervoor te zorgen dat de wijk/werkverbanden goed (gaan) functioneren zou er per wijk een ondersteuner actief moeten zijn. Dit kan dezelfde persoon zijn die zich gaat bezighouden met het werven van vrijwilligers. Doordat hij/zij weet wat er leeft in de wijk en het buurtcentra is hij een prima schakel in wijk/werkverbanden.

3. Match tussen vraag en aanbod

Het activiteitenaanbod in de buurtcentra is erg divers. Er worden activiteiten aangeboden door de vrijwilligers van het buurtcentrum, de welzijnspartners en andere (vrijwilligers)organisaties. Een deel van de activiteiten heeft een stedelijk karakter waardoor er naast bewoners uit de wijk ook andere Lelystedelingen worden bediend. De primaire focus zou moeten liggen op het aanbieden van activiteiten waar de wijkbewoners om vragen. Daarnaast zijn buurtcentra uitermate geschikt om onderdak te bieden aan allerlei clubs die (stedelijke) activiteiten aanbieden maar zelf geen vaste stek hebben.

Om een matchend aanbod te krijgen in de buurtcentra is het nodig om de behoefte onder de wijkbewoners in beeld te krijgen. Ook hier geldt weer dat het hiervoor nodig is om mensen actief te benaderen. Een derde taak voor de al eerder genoemde persoon is dus het in beeld brengen van de behoefte in de wijk, voor zowel de buurtcentra als de welzijnspartners.

4. Kwetsbaarheid aanbod 3D/SWOL

Zoals eerder genoemd worden er door 3D en SWOL wekelijks respectievelijk kinder- en ouderenactiviteiten aangeboden in de acht buurtcentra. De afgelopen vier jaar is gebleken dat er voldoende behoefte bestaat bij de bewoners voor deze activiteiten. De aangeboden activiteiten worden dan ook goed bezocht. Wel is gebleken dat het aanbod van beide welzijnspartners behoorlijk kwetsbaar kan zijn. Doordat de activiteiten worden aangeboden door een kleine groep kinder- dan wel ouderenwerkers is de continuïteit van de activiteiten moeilijk te realiseren. Bij het kinderwerk heeft het afgelopen jaar een uitbreiding van formatie plaatsgevonden waardoor het aanbod minder kwetsbaar is geworden. Maar de kleinschaligheid van beide partijen blijft een probleem.

In juni 2008 is er een intentieverklaring ondertekend door de welzijnspartijen 3D, SWOL en Pluspunt Vrijwilligerswerk. Met deze intentieverklaring is een eerste stap gezet tot een fusie van de genoemde partijen. De drie partijen stellen een fusiedocument op waarin alle inhoudelijke en organisatorische voordelen in beeld worden gebracht. De planning is dat de fusie op 1 januari 2010 een feit is. Door deze fusie zal de kwetsbaarheid aanzienlijk afnemen.

5. Slechte fysieke kwaliteit buurthuizen

De fysieke kwaliteit van de meeste buurthuizen in Lelystad is slecht. De gebouwen zijn oud en hebben vaak een onvoldoende uitnodigend karakter. De ruimtes in de buurtcentra worden daarnaast onvoldoende benut. Overdag staan veel ruimtes leeg terwijl in de avonden de meeste ruimtes overvol zijn.

In Lelystad wordt ingezet op de ontwikkeling van marktplaatsen voor de buurt. In Lelystad Haven is de eerste marktplaats geopend en in de Atolwijk zal de tweede marktplaats in 2010 worden geopend. Ook in de Schouw verrijst een marktplaats (Hanzeborg). De huidige buurtcentra zullen onderdeel gaan uitmaken van deze marktplaatsen. Het voortraject van een marktplaats is een intensief traject. Dit vraagt een grote inzet van de vrijwilligers van buurtcentra. Zoals al eerder genoemd is het van belang dat zij hierin voldoende worden ondersteund. Daarnaast zullen in de marktplaatsen meerdere partijen moeten gaan samenwerken en gezamenlijk gebruik gaan maken van ruimtes. Dit vraagt om een goede planning en programmabeheer. Deze taak kan niet worden vervuld door de vrijwilligers van het buurtcentrum en zal door een andere partij (toekomstige welzijnsorganisatie) moeten worden uitgevoerd.

6. Daling aantal buurthuisbezoeken in Kempenaar, Kogge, Gondel en Schouw

Uit de buurthuismonitor (2008) blijkt dat het aantal buurthuisbezoeken in Lelystad licht is gedaald. Dit wordt met name veroorzaakt door een daling van het aantal bezoeken in de wijken Kempenaar, Kogge, Gondel en Schouw. Dit valt grotendeels te verklaren doordat in de Schouw nogal wat veranderingen hebben plaatsgevonden (sloop van deel van de wijk). Het buurtcentrum in deze wijk zit momenteel gezamenlijk met de wijkpost in een tijdelijke voorziening in de Schouw. De accommodatie is niet erg aantrekkelijk voor bezoekers. Zowel het buurtcentrum als de wijkpost zullen worden gehuisvest in de marktplaats Hanzeborg in de Schouw. Deze marktplaats zal met name ouderen gaan huisvesten. Hierdoor zal met name

voor deze doelgroep een gericht activiteitenaanbod geboden moeten worden. Dit zal het buurtcentrum samen met de SWOL gaan oppakken.

In Lelystad Haven is een stijging in het aantal buurthuisbezoekers geconstateerd. Dit is een mooie ontwikkeling die de komende jaren zal moeten worden doorgezet. De opwaardering van De Windhoek tot een MFA en het aanstellen van een professionele beheerder hebben bijgedragen tot dit succes.

7. Beperkte openingstijden

Buurtcentra zijn sinds de komst van de beheerders vaker open. Deze beheerders zorgen ervoor dat de buurtcentra overdag en tijdens activiteiten geopend zijn. Helaas is het door de terugloop van vrijwilligers steeds moeilijker om het buurtcentrum ook in de avonden geopend te houden. Juist in de avonden is er veel vraag naar activiteiten(ruimte). In eerste instantie zal dit probleem moeten worden bestreden door het werven van vrijwilligers die in de avonden de beheerderstaak op zich kunnen nemen. Daarnaast moet er gekeken worden naar flexibele werktijden en extra beheerders die speciaal ingezet kunnen worden tijdens de avond activiteiten.

8. Daling ontmoeting met burens

De buurthuismonitor (2008) geeft aan dat er de afgelopen vier jaar een lichte daling is te constateren in het aantal ontmoetingen tussen burens. Mensen krijgen een steeds drukker leven en zijn meer individueel ingesteld. Voor een grote groep bewoners is de ontmoeting met de burens niet van groot belang omdat zij voldoende met andere mensens in contact staan. Toch is het voor een andere groep wel essentieel dat zij contact onderhouden met de burens. Deze mensens komen niet veel buiten hun eigen omgeving waardoor eenzaamheid een bedreiging vormt. Contact met de burens zorgt er niet alleen voor dat buurtbewoners zich niet eenzaam voelen het is ook van belang voor de binding met de buurt. Gezamenlijk bezig zijn met het verbeteren van de wijk zorgt voor onderlinge binding en binding met de buurt.

In een aantal wijken zijn al buurtcomités opgericht die zich bezighouden met zowel de fysieke als sociale aspecten van de buurt. De buurtcentra zijn uitstekende ontmoetingsplekken voor buurtbewoners. Zij zullen actief moeten worden gestimuleerd om mee te denken en mee te doen.

Samenvattend:

- De eerste drie knelpunten vragen om de inzet van een opbouwwerker in de wijk die buurtbewoners activeert en vrijwilligers ondersteunt;
- Het vierde knelpunt kan op korte termijn worden verholpen wanneer de fusie tussen de drie welzijnspartijen een feit is;
- De knelpunten 5,6 en 7 vragen om fysieke ingreep met daarnaast de versterking van samenwerkingsverbanden. Met de komst van marktplaatsen voor de buurt worden betreffende knelpunten aangepakt;
- Het achtste knelpunt vraagt om het versterken van het wijkgericht werken.

Actueel: herbezinning, herbronning op kernactiviteiten van het Welzijnswerk.

- > **Roep om eerherstel van de Opbouwwerker**
- > **Naar een gedeelde professionaliteit!**

Laurens de Graaf

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De maatregelen die naar aanleiding van de vorige nota zijn genomen hebben effect gehad op een aantal onderdelen. Met name voor kinderen en ouderen is het aanbod binnen de buurtcentra vergroot.

Buurtcentra spelen in Lelystad een belangrijke rol in vergroten van de participatie van bewoners. Zij dienen als de podia waar buurtbewoners terecht kunnen voor binding en ontmoeting. Op dit moment worden buurtcentra nog niet optimaal benut. Dit heeft te maken met het dalend aantal vrijwilligers, de fysieke staat van buurtcentra en de beperkte samenwerking met andere maatschappelijke organisaties. Daarnaast verandert de maatschappij en zullen buurtcentra mee moeten veranderen.

De Wmo stelt als doel dat mensen meedoen in de maatschappij. Zeker in de moeilijke tijd waarin wij nu zitten is het van groot belang dat mensen blijven participeren. Hier spelen binding en ontmoeting een grote rol. Om er voor te zorgen dat mensen blijven participeren in de maatschappij is het nodig dat zij actief worden benaderd. De functie van opbouwwerker wordt hierin gemist. Wijkconsulenten vervullen momenteel deels deze rol maar hebben hierbij last van conflicterende belangen.

Aanbevelingen

1. Buurtcentra meenemen in de ontwikkeling van marktplaatsen

Marktplaatsen voor de buurt dragen bij aan het versterken van het samenleven in de wijk, het vergroten van de contacten en ontwikkelingskansen van wijkbewoners. Het zullen de voorzieningen in de wijken worden waar binding en ontmoeting plaatsvindt. Buurtcentra zijn hierin onmisbaar.

In de Atolwijk is de ontwikkeling van de marktplaats in een vergevorderd stadium. Het gaat hier om een bijzondere wijk. De Atolwijk is de enige wijk in Lelystad waar twee buurtcentra zijn gevestigd. Buurtcentrum de Krakeling en buurtvereniging Het Palet. Het Palet neemt een bijzondere positie in Lelystad in. Zij zal niet meegaan in de ontwikkeling van de marktplaats voor de buurt. In een bijlage zijn de criteria benoemd waaraan het Palet zal moeten voldoen om ook in de toekomst bestaansrecht te houden.

Bij toekomstige marktplaatsontwikkelingen zullen alle buurtcentra, uitgezonderd het Palet, meegenomen moeten worden.

2. Programmabeheer MFA's beleggen bij de brede welzijnsinstelling

Het programmabeheer omvat het ontwikkelen, in stand houden en uitbouwen van de inhoudelijke samenwerking tussen de partners in een multifunctionele accommodatie en alle daaruit voortvloeiende samenwerkingsprogramma's en arrangementen. Het is een kerntaak van het welzijnswerk om mensen vanuit verschillende organisaties te betrekken en te activeren om de inhoudelijke samenwerking op de wijkwerkvloer te ontwikkelen en verder uit te bouwen. De brede welzijnsinstelling is dan ook de meest voor de hand liggende partij om het programmabeheer te gaan uitvoeren.

3. Continueren van inzet sociaal cultureel werkers

De sociaal cultureel werkers die zijn ingezet vanuit de vorige nota zijn grotendeels gefinancierd met tijdelijke middelen (GSB en WOP). Deze middelen lopen eind 2009 af. Om het basisaanbod te kunnen continueren is het nodig om deze middelen structureel te maken. Wel zal er een meer wijkspecifiek aanbod moeten worden geboden. Dit past binnen de doelstellingen van de brede welzijnsinstelling (i.o.)

4. Aanstellen van opbouwwerkers

Om de participatie van bewoners te stimuleren en te voorkomen dat mensen in een isolement terecht komen zijn opbouwwerkers nodig. De opbouwwerkers worden per wijk aangesteld (per wijk 0,5 fte in totaal 2 fte) zodat zij kunnen voldoen aan de specifieke vragen uit de betreffende wijken. Gezien de aard van de functie zullen de opbouwwerkers bij voorkeur worden aangesteld bij de brede welzijnsinstelling (i.o.). Omdat er momenteel bij gemeentefuncties opbouwwerkachtige taken zijn ondergebracht zal er moeten worden gekeken of (delen) van deze functies kunnen worden overgezet naar de brede welzijnsinstelling (i.o.).

5. Het continueren/creëren van clickpunten bij buurtcentra/MFA's

De bezoekersaantallen van de huidige twee clickpunten laten zien dat er in Lelystad behoefte is aan een plek in de wijk waar men gebruik kan maken van computers. De doelstellingen van de clickpunten zijn: bewoners vertrouwd maken met ict-toepassingen in het dagelijks leven; verbeteren van het arbeidsmarktperspectief, verbeteren van de arbeidsmarkttoeleiding en vergroten van de sociale cohesie tussen verschillende groepen wijkbewoners. Als recente ontwikkeling is het bevorderen van mediawijsheid (kritisch omgaan met het grote aanbod aan digitale informatie) als doelstelling hier aan toegevoegd. Buurtcentra en straks MFA's zijn de ideale plek voor deze voorziening. Bewoners kunnen op deze manier dicht bij huis en op een laagdrempelige manier kennis maken met computertechnologie of de kennis hierover verbreden.

Niemand zegt we kunnen wel zonder welzijnswerkers.

Pieter Winsemius

Financiële consequenties

1. Buurtcentra meenemen in de ontwikkeling van marktplaatsen
De financiële consequenties zijn opgenomen in de nota maatschappelijk vastgoed.
2. Programmabeheer MFA's beleggen bij de brede welzijnsinstelling
De kosten van het programmabeheer zullen worden meegenomen bij de uitwerking van de verschillende MFA's.
3. Continueren van inzet sociaal cultureel werkers
Om het huidige aanbod te kunnen continueren is er een totaal bedrag van € 365.000,- nodig. Dit bedrag bestaat namelijk uit tijdelijke financiering (WOP en GSB). Deze kosten zijn gebaseerd op werkelijk gemaakte kosten. De sociaal culturele activiteiten worden uitgevoerd door 3D en SWOL, de buurthuisbeheerders zijn ondergebracht bij Pluspunt. Vanaf 2010 vallen deze taken allemaal onder de BWI.
4. Aanstellen van opbouwwerkers
Er wordt voorgesteld om in totaal 2 fte opbouwwerker aan te stellen. Dit is een functie op hbo niveau, de kosten hiervoor liggen op € 70.000,- per fte (CAO Welzijn). De opbouwwerkers zullen worden aangesteld bij de BWI. Er zal eerst moeten worden onderzocht of er menskracht en financiering vanuit de afdeling PWM overgezet kan worden naar de BWI. Daarom wordt voorgesteld om de besluitvorming over de kosten mee te nemen bij de behandeling van de voorjaarsnota 2010.
5. Het continueren/creëren van clickpunten bij buurtcentra/MFA's
De kosten van het continueren en uitbreiden van het aantal clickpunten zijn € 60.000,- structureel per jaar.

Bijlage 1: criteria m.b.t. het voortbestaan van buurtvereniging Het Palet.

- Het aantal gezinslidmaatschappen van Het Palet zal minimaal stabiel moeten zijn (ondergrens van 150 gezinslidmaatschappen die minimaal 200 leden vertegenwoordigen);
- Het aantal leden dat woonachtig is in de nabijheid(*) van Het Palet is aanzienlijk (minimaal 75% van de 150 gezinslidmaatschappen);
- Het Palet biedt activiteiten aan die (deels) niet op een andere plek worden aangeboden en/of die voor een bepaalde doelgroep niet te bereiken zijn (ouderen en kinderen);
- Het Palet biedt vraaggericht (op verzoek) activiteiten aan, met name aan bewoners in de nabijheid(*) van Het Palet;
- Het Palet acteert actief in wijkwerkverbanden (zoals het brede school netwerk);
- De vereniging heeft een gezonde financiële positie (bij een gelijkblijvende subsidie).

* Het gaat om de volgende wijken:

- Hofstede
- Plantage
- Rozengaard
- Oostrandpark
- Bongerd (oost)
- Buitenplaats (oost)
- Wijngaard